

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym (...) r., po jego sprecyzowaniu, pełnomocnik M. P. wniosła o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy 200.000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od (...) r., a ponadto zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Prokurator wniosł o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz M. P. zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od (...) r. w wysokości 20.000 zł oraz zasądzenie odszkodowania z tytułu 10% uszczerbku na zdrowiu, a w pozostałym zakresie oddalenie wniosku.

Wyrokiem z (...) r. Sąd Okręgowy w P.:

- 1) na podstawie art. 552a § 1 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. P. za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od (...) r. kwotę 7.570 zł tytułem odszkodowania oraz 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia;
- 2) w pozostałym zakresie wniosek oddalił wniosek o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia;
- 3) na podstawie § 14 ust. 6 i § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. P. 168 zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z wyboru;
- 4) na podstawie art. 554 § 4 k.p.k. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła pełnomocnik wnioskodawcy. Zaskarżyła w niej orzeczenie w części, tj. co do rozstrzygnięcia z pkt. 2, Sądowi Okręgowemu zarzucając:

- 1) obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 23 k.c. poprzez jego błędne zatasowanie i błędne ustalenie katalogu dóbr osobistych, które zostały naruszone w wyniku użycia wobec wnioskodawcy środków przymusu - bez uwzględnienia w katalogu tym naruszenia miru domowego wnioskodawcy, jego dobrego imienia oraz dobra jego rodziny;
- 2) obrazę przepisów postępowania, tj.:
 - a) rażące naruszenie art. 7 k.p.k. polegające na całkowicie dowolnej ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań wnioskodawcy, zeznań R. S. oraz umowy przedwstępnej kupna nieruchomości lokalowej położonej na osiedlu (...), poprzez uznanie ww. dowodów za niewiarygodne w zakresie w jakim wskazywały na fakt zawarcia przez wnioskodawcę z R. S. umowy przedwstępnej sprzedaży w dniu (...) roku i to mimo, iż w sprawie nie został przeprowadzony żaden dowód na okoliczność rzekomego antydatowania ww. umowy;
 - b) rażące naruszenie art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. oraz art. 193 § 1 k.p.k. poprzez dokonanie przez Sąd całkowicie dowolnych ustaleń faktycznych wymagających wiedzy specjalnej, które nie zostały poparte żadnym dowodem, iż próba samobójcza oskarżonego z dnia 11 sierpnia 2013 roku nie była związana z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem oraz sprawą o sygn. akt: (...), ale z rozpoczynającym się procesem w sprawie (...), mimo iż powyższe stoi w sprzeczności z wyjaśnieniami wnioskodawcy, jak i opinią sądu psychiatryczną z dnia (...) roku;
 - c) rażące naruszenie art. 552a § 1 k.p.k. przez jego błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu przez Sad, że możliwe jest przyznanie wnioskodawcy odszkodowania i zadośćuczynienia tylko za okres tymczasowego aresztowania od dnia (...) roku (ale już nie za okres od (...) roku) z uwagi na fakt, iż po dniu (...) roku wnioskodawca był tymczasowo aresztowany także do sprawy o sygn. akt (...);
- 3) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mających wpływ na jego treść:

- a) poprzez przyjęcie, że sprawa z powództwa R. S. przeciwko wnioskodawcy o zapłatę podwójnej kwoty zadatku w kwocie 200.000 zł (sprawa Sadu okręgowego w P. (...)) została prawomocnie zakończona (str. 5 uzasadnienia), podczas gdy sam Sąd stwierdził, że pozew R. S. został zwrócony na podstawie art. 130 § 2 k.p.c. z uwagi na nieuzupełnienie w terminie braków jego formalnych, w związku z czym roszczenie o zwrot podwójnej kwoty zadatku w dalszym ciągu przysługuje R. S., który do czasu upływu 10 letniego terminu przedawnienia roszczenia może ponownie złożyć skuteczny pozew wobec wnioskodawcy;
- b) poprzez przyjęcie, że między wnioskodawcą, a R. S. mogło dojść do bliżej nieokreślonej umowy sprzedaży nieruchomości, która nie miała nic wspólnego z nieruchomością lokalową położoną na osiedli (...), mimo że powyższe nie wynika z żadnego z przeprowadzonych dowodów;
- c) poprzez błędne ustalenie, iż nie dochodziło w czasie osadzenia wnioskodawcy do złego traktowania ze strony funkcjonariuszy Służby Więziennej;
- d) poprzez przyjęcie, iż do zawarcia umowy przyrzeczonej w formie aktu notarialnego z R. S. mogło dojść w czasie osadzenia wnioskodawcy, gdy stoi to w sprzeczności z ustaleniami Sądu co do stanu zdrowia wnioskodawcy w czasie osadzenia - w tym czasie wnioskodawca był dotknięty depresją, występowały u niego obniżony nastrój, płaczliwość, smutek, przeżywanie lęku i zamartwianie się;
- e) poprzez błędne ustalenie poniesionej przez wnioskodawcę szkody, która nie uwzględnia szkody związanej z roszczeniem R. S. o zwrot podwójnej wartości zadatku oraz wartości szkód wyrządzonych w domu wnioskodawcy w związku z brutalnym zatrzymaniem przez Policję.

Podnosząc ww. zarzuty pełnomocnik wnioskodawcy wniosła o zmianę skarżonego wyroku poprzez zasądzenie tytułem zadośćuczynienia oraz odszkodowania łącznej kwoty 162.420 zł.

Prokurator wniósł o uwzględnienie apelacji pełnomocnik wnioskodawcy w części dotyczącej odszkodowania i zadośćuczynienia za okres stosowania tymczasowego aresztowania w niniejszej sprawie od (...) r., domagając się uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy nie zasługiwała na uwzględnienie.

W toku postępowania odwoławczego nie kwestionowano rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego co do tego, że wnioskodawca spełnia ustawowe przesłanki do zasądzenia na jego rzecz świadczenia odszkodowawczego z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania. W wywiedzionym środku zaskarżenia Sądowi I instancji zarzucono wyłącznie nieprawidłowe ustalenie wysokości szkody oraz krzywdy powstałych po stronie M. P., a w konsekwencji tego wadliwie określenie należnego w niniejszej sprawie zadośćuczynienia oraz odszkodowania. W ocenie pełnomocnika wnioskodawcy świadczenia te powinny łącznie odpowiadać 162.420 zł, nie zaś przyjętej w pkt. wysokości 37.570 zł.

Przystępując do omówienia poszczególnych zarzutów apelacji w pierwszej kolejności należy zauważyć, że na uwzględnienie nie zasługiwał zarzut, w którym skarżąca kwestionowała dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę materiału dowodowego w postaci przedwstępnej umowy sprzedaży nieruchomości (k. 7 - 8). Zgodnie z treścią art. 438 pkt 2 k.p.k. zarzut obrazy przepisów postępowania może prowadzić do zmiany, bądź uchylenia orzeczenia jedynie wówczas, gdy wskazane w nim uchybienie mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia. Powyższego wymogu podniesione w apelacji uchybienie nie spełnia. W literaturze przedmiotu oraz orzecznictwie jednolicie wskazuje się, że w sprawach o zadośćuczynienie i odszkodowanie z tytułu niesłusznego pozbawienia wolności w zakresie nieuregulowanym w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, stosuje się wprost przepisy Kodeksu cywilnego, w szczególności co do problematyki ustalania szkody i krzywdy, w tym również związku przyczynowego, określania wysokości odszkodowania, zadośćuczynienia, przyczynienia do powstania szkody, wyłączenia odpowiedzialności

Skarbu Państwa za powstałą szkodę, nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c., a odsetek (podobnie: Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 10 czerwca 2015 r., II AKa 133/15, LEX nr 1782117). To z kolei oznacza, że aby przyjąć w niniejszej sprawie odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę w postaci długu wnioskodawcy w wysokości 200.000 zł nieodzowne byłoby przede wszystkim wykazanie, że M. P. rzeczywiście doznał uszczerbku w majątku w podanej powyżej wysokości, a następnie, ustalenie bezpośredniego związku pomiędzy przedmiotową szkodą, a faktem stosowania względem wnioskodawcy tymczasowego aresztowania (jako zdarzeniem uniemożliwiającym mu zawarcie przyrzeczonej umowy). Wskazanej kwoty wnioskodawca dotychczas na rzecz R. S. nie zapłacił. Nie sposób tym samym przyjąć, aby po jego stronie wystąpiła szkoda w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Dopiero bowiem powstanie uszczerbku w majątku osoby ubiegającej się o odszkodowanie warunkuje przyjęcie istnienia szkody. Szkoda nie może być postrzegana jako niepewny obowiązek zapłaty danego świadczenia. Musi ona obejmować dokładnie oznaczoną, poniesioną już stratę albo utracone korzyści. Skoro z materiału dowodowego niniejszej sprawy nie wynika, aby wnioskodawca doznał uszczerbku w majątku z tytułu niezawarcia umowy sprzedaży nieruchomości, tj. nie wynika, że zapłacił on dwukrotność wskazanego w umowie przedwstępnej zadatku to nie sposób przyjmować, że poniósł on wskazywaną we wniosku szkodę. Z treści umowy przedwstępnej wynika, iż została ona podpisana (...) r., a termin do zawarcia umowy sprzedaży wyznaczono w niej do (...) r. M. P. został tymczasowo aresztowany (...) r. Miał on więc możliwość, zarówno przed aresztowaniem, jak i już po nim, zawrzeć właściwą umowę sprzedaży mieszkania. W toku postępowania nie przedstawiono żadnych dowodów wskazujących na to, że przed osadzeniem w areszcie śledczym po stronie wnioskodawcy zachodziły przeszkody w zbyciu należącej do niego nieruchomości, podobnie jak nie przedstawiono okoliczności wskazujących, iż w trakcie tymczasowego aresztowania (do (...) r.) wnioskodawca nie miał możliwość wykonania zobowiązania wynikającego z umowy przedwstępnej. Nie przedstawiono żadnych dowodów wskazując na to, że którakolwiek ze stron rozpoczęła w ogóle przygotowania do zawarcia przyrzeczonej umowy sprzedaży nieruchomości. Twierdzenia pełnomocnika, jakoby wnioskodawcy przeszkadzał w tym stan zdrowia psychicznego nie znajdują odzwierciedlenia w opinii sądowo- psychiatrycznej sporządzonej przez biegłych psychiatrów dr n. med. W. S. oraz lek. med. W. M. (k. 137 - 143). Wedle wniosków tejsze opinii, w (...) r., tj. w trakcie wykonywania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, nie rozpoznano u wnioskodawcy choroby psychicznej, która mogłaby wpłynąć na jego poczytalność. Stwierdzono jedynie zaburzenia adaptacyjne, które to jednak nie wyłączały ani nie ograniczały świadomości. Wnioskodawca w trakcie stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania miał możliwość ustanowienia pełnomocnika, a nawet mógł samodzielnie zawrzeć umowę sprzedaży (korzystając z usług notariusza). Okoliczność przebywania w areszcie śledczym, wbrew twierdzeniom skarżącej, nie może być więc postrzegana za przyczynę niewywiązania się przez M. P. z postanowień przedwstępnej umowy sprzedaży nieruchomości. Stąd też nie sposób przyjąć istnienia związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy stosowaniem tymczasowego aresztowania, a mającą powstać szkodą podaną we wniosku. Nawet przyjęcie stanowiska, że Sąd Okręgowy rzeczywiście dokonał niewłaściwej oceny materiału dowodowego, nie mogłoby wpłynąć na treść wydanego rozstrzygnięcia. Nadal brak byłoby bowiem podstawy odpowiedzialności Skarbu Państwa, tzn. między szkodą, a tymczasowym aresztowaniem nie zachodziłby związek przyczynowo – skutkowy. Z powyższych względów Sąd Odwoławczy stwierdził, że podnoszone przez pełnomocnika uchybienie treści art. 7 k.p.k., jako niemogące mieć wpływu na treść wydanego rozstrzygnięcia, nie zasługiwało na uwzględnienie.

Marginalnie dodać można, że Sąd I instancji, odwołując się do wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, zasadnie odmówił wiarygodności załączonej do wniosku umowie. Nie sposób bowiem zakładać, że gdyby umowa ta została rzeczywiście zawarta, to jej strony, mając świadomość konieczności zwrotu dwukrotności pobranego zadatku, bądź też przepadku wręczonej sumy, nie podjęłyby żadnych działań zmierzających do sfinalizowania rozpoczętej transakcji, pomimo, co ustalono wcześniej, braku ku temu obiektywnych przeszkód. Co znamienne, faktu otrzymania zadatku w wysokości 100.000 zł nie potwierdziły również zeznania S. K., któremu to, jak wskazał wnioskodawca, kwota z zadatku została pożyczona. S. K. przesłuchany w charakterze świadka w toku postępowaniu apelacyjnego co prawda wskazał, że w (...)r. otrzymał od M. P. 100.000 zł, jednakże, po pierwsze, nie zeznał, aby pożyczone mu 100.000 zł M. P. miał uzyskać z tytułu zadatku na sprzedaż mieszkania, a po drugie nie przedstawił na tę okoliczność żadnych dokumentów - umowa pożyczki nie została zawarta w formie pisemnej, a sama pożyczka nie została zgłoszona do właściwego organu podatkowego, chociaż gdy w przeszłości S. K. pożyczał

pieniądze wnioskodawcy to przygotowywał odpowiednie dokumenty z udziałem notariusza (k. 423 -425). W świetle powyższych okoliczności nie sposób było więc przyjąć, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy przemawiał za przyznaniem waloru wiarygodności umowie przedwstępnej sprzedaży nieruchomości, na której wnioskodawca opierał swoje żądanie, wskazując, że wraz z jej zawarciem nastąpiło przekazanie zadatku w wysokości 100.000 zł. Poza tym, w świetle deklarowanej wysokości zobowiązania zadatkowego, zupełnie niezrozumiała okazała się wysokość dochodzonego przez wnioskodawcę odszkodowania. Odszkodowanie to obejmuje bowiem tylko połowę sumy, którą, jak wnioskodawca utrzymywał w toku postępowania, ma on obowiązek zapłacić na rzecz R. S..

Rację miała natomiast skarżąca wskazując, że wymieniając naruszone w wyniku tymczasowego aresztowania (zatrzymania) dobra osobiste wnioskodawcy, Sąd I instancji niezasadnie ograniczył się tylko do przyjęcia, że były to dobra osobiste w postaci wolności, zdrowia oraz czci. Wskazany katalog powinien natomiast zostać uzupełniony o wymienione w apelacji prawo do miru domowego, dobre imię samego wnioskodawcy, jak też dobre imię jego rodziny. Niemniej jednak powyższe uchybienie okazało się nie mieć wpływu na wydane w sprawie orzeczenie. Sąd Okręgowy co prawda nie wymienił wprost ww. dóbr osobistych, jednakże, jak wynika to z treści uzasadnienia do wyroku, w poczynionych ustaleniach uwzględnił wszystkie zachowania funkcjonariuszy policji, które dobra te naruszały oraz wywołane tymi zachowaniami krzywdy wnioskodawcy. W konsekwencji powyższego Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska skarżącej, że wysokość świadczenia odszkodowawczego nie uwzględnia naruszenia tychże dóbr osobistych. Okoliczność naruszenia miru domowego oraz dobrego imienia miała wpływu na zasądzone zaskarżonym wyrokiem zadośćuczynienie. Jednocześnie Sąd I instancji ustalając krzywdę doznaną przez wnioskodawcę w związku z tymczasowym aresztowaniem słusznie nie uwzględnił w jej ramach podjętej przez M. P. próby samobójczej. Z zebranego w sprawie materiału nie wynika bowiem, wbrew twierdzeniom skarżącej, aby targnięcie się wnioskodawcy na swoje życie było bezpośrednią konsekwencją zastosowanego względem niego środka zapobiegawczego. W sporządzonej opinii biegli psychiatry podali, że powodem połknięcia środków farmakologicznych był fakt prowadzenia względem M. P. postępowania karnego oraz towarzyszące mu w związku z tym poczucie bezradności i przecucie wyroku skazującego (k. 28). Tymczasem okoliczność samego prowadzenia postępowania karnego, nawet ostatecznie zakończonego wyrokiem uniewinniającym, nie stanowi w świetle obowiązujących przepisów przesłanki do zasądzenia zadośćuczynienia na rzecz podejrzanego czy oskarżonego. Świadczenie odszkodowawcze należy się jedynie za krzywdę bezpośrednio wynikającą z niesłusznie wykonanej kary pozbawienia wolności, bądź też niesłusznie stosowanego tymczasowego aresztowania, nie zaś za samo prowadzenie postępowania karnego (podobnie: wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 grudnia 2012 r., II AKa 207/12, LEX nr 1254369).

Na uwzględnienie nie zasługiwał także zarzut nieuwzględnienia w ramach odszkodowania szkody powstałej w związku z interwencją funkcjonariuszy policji w mieszkaniu wnioskodawcy podczas jego zatrzymania. W toku postępowania nie wykazano bowiem wysokości przedmiotowej szkody – nie przedstawiono kosztorysu naprawy, kosztów zakupu nowej stolarki itp. Powyższe wyłączało przyjęcie powstania szkody w rozmiarach podanych we wniosku, wykluczając tym samym zasądzenie żądanej kwoty.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że wnioskodawcy należało się świadczenie odszkodowawcze jedynie za okres tymczasowego aresztowania w dniach od (...) r., z pominięciem okresu późniejszego, tj. przypadającego po (...) r., pomimo dalszego stosowania tymczasowego aresztowania. Wskazać trzeba, że jedynie w pierwszym z ww. okresów M. P. był aresztowany tylko w związku z postępowaniem sygn. (...). Od (...) r. stosowano względem niego tymczasowe aresztowanie również w sprawie (...). Przy czym o ile w przypadku pierwszej ze spraw wnioskodawca został prawomocnie uniewinniony, o tyle w drugiej postępowanie pozostaje jeszcze w toku. W tej zaś sytuacji zasadnie Sąd I instancji przyjął, że przyznanie odszkodowania za tymczasowe aresztowanie stosowane po (...) r. uzależnione jest od wyniku sprawy (...). Dopiero stwierdzenie, że również w tamtej sprawie areszt był stosowany niesłusznie będzie podstawą do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. W orzecznictwie podkreśla się, że w przypadku tzw. aresztów „nakładczych”, tj. gdy jednocześnie stosowane są środki zapobiegawcze w kilku różnych sprawach, nieodzwonne jest wyodrębnienie przez sąd orzekający o odszkodowaniu, które z negatywnych doznań pozbawionego wolności stanowi bezpośrednie następstwo stosowania niesłusznego

tymczasowego aresztowania, albowiem odpowiedzialność odszkodowawcza na podstawie art. 552 k.p.k. i następne, ogranicza się tylko do bezpośrednich następstw środków przymusu niezasadnie stosowanych (podobnie: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 13 sierpnia 2015 r., II AKA 259/15, LEX nr 1842339). W konsekwencji powyższego, do czasu prawomocnego uniewinnienia wnioskodawcy w sprawie (...) brak będzie przesłanek do zasądzenia na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdy doznane w okresie tymczasowego aresztowania stosowanego w tamtej sprawie, pomimo że okres ten częściowo nakładał się ze środkiem zapobiegawczym stosowanym w sprawie (...). Na obecnym etapie postępowania nie sposób bowiem stwierdzić, że pobyt wnioskodawcy w areszcie śledczym od (...) r. do (...) r. był niezasadny, a w świetle obowiązujących przepisów wyklucza to zasądzenie świadczenia odszkodowawczego. Jednocześnie dolegliwości z tytułu stosowania tymczasowego aresztowania w dwóch różnych sprawach były dla wnioskodawcy tożsame, tzn. w toku procesu nie wykazał on, że aby pobyt w areszcie śledczym w związku ze sprawą (...) wiązał się dla niego z indywidualnymi, negatywnymi doznaniem, które wyróżniały się na tle krzywd wynikających z tymczasowego aresztowania w sprawie (...). To z kolei wyłączało zasądzenie odszkodowania za okres przypadający po (...) r.

Sąd II instancji za adekwatną uznał przyjętą przez Sąd Okręgowy wysokość odszkodowania z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania w okresie od (...) r. do (...) r., odpowiadającą 7.570 zł. Wysokość przedmiotowego świadczenia, w tym sposób jego wyliczenia nie był przez skarżącą kwestionowany. Za adekwatne względem doznanej przez wnioskodawcę krzywdy uznano przyznane przez Sąd I instancji zadośćuczynienie w wysokości 30.000 zł. Zarzuty zmierzające do wykazania, że kwota ta powinna zostać zwiększona okazały się chybione.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny stosownie do treści art. 437 § 1 k.p.k. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z treścią art. 554 § 4 zd. 1 k.p.k., w świetle której postępowanie w sprawie odszkodowania lub zadośćuczynienia jest wolne od kosztów sądowych – kosztami tymi obciążono Skarb Państwa.

G. N. K. L.M. K.